

Công tác giảng dạy hệ thống thông tin kế toán trên nền hệ thống hoạch định nguồn lực doanh nghiệp (ERP) tại các trường đại học: thực trạng và giải pháp

Trịnh Ngọc Anh

Trường Đại học Công Nghệ TP. Hồ Chí Minh (HUTECH)

Bài báo đi sâu nghiên cứu thực tiễn ứng dụng và vận hành hệ thống thông tin kế toán trong môi trường ERP tại các doanh nghiệp và tình hình giảng dạy hệ thống này cho ngành kế toán bậc đại học trong các trường đại học ở Việt Nam. Mỗi liên hệ giữa nội dung giảng dạy tại trường và thực tiễn ứng dụng tại doanh nghiệp sẽ được thảo luận. Trên cơ sở đó đề xuất các nội dung và phương pháp giảng dạy hiệu quả giúp sinh viên có thể nắm bắt kịp thời và đáp ứng nhu cầu của doanh nghiệp.

1. Mở đầu

Enterprise Resource Planning (ERP) là hệ thống hoạch định nguồn lực doanh nghiệp thực hiện tích hợp nhiều chức năng của doanh nghiệp thành một hệ thống duy nhất nhằm tăng cường khả năng quản lý, kiểm soát và hiệu quả hoạt động của doanh nghiệp. Hệ thống thông tin kế toán chạy trên môi trường ERP (hay về sau được gọi chung là hệ thống) được xem như là dạng sản phẩm đặc biệt kết hợp giữa công nghệ thông tin với quy trình quản lý kế toán được chuẩn hóa. Trong những năm gần đây, số lượng các doanh nghiệp tại Việt Nam hệ thống kết hợp này ngày càng gia tăng. Thực tiễn cho thấy các ứng dụng này là sự kết hợp hoàn hảo góp phần thúc đẩy quá trình quản lý kinh doanh, sử dụng hiệu quả nguồn lực và đáp ứng nhu cầu phát triển toàn diện của doanh nghiệp. Hơn nữa, nguồn nhân lực vận hành có chuyên môn cao cũng được chỉ ra là một trong những yếu tố then chốt để vận hành hiệu quả hệ thống. Thực tế từ năm 2000 trở về đây, hệ thống thông tin kế toán trên nền ERP được xem như một môn học chính thức và được giảng dạy cho hệ đại học chính quy tại nhiều trường đại học ở Việt Nam.

2. Cơ sở lý thuyết và phương pháp nghiên cứu

2.1. Cơ sở lý thuyết

Hệ thống thông tin kế toán là một hệ thống tích hợp từ các yếu tố liên quan, phù hợp để tạo ra thông tin kế toán chất lượng, và đó là những thành phần về phần mềm, phần cứng, con người, thủ tục, dữ liệu và mạng lưới truyền thông (Azhar Susanto, 2013). Công nghệ thông tin ảnh hưởng đến cách thức hoạt động của hệ thống thông tin kế toán, góp phần vào sự thu thập, xử lý, trình bày và cung cấp thông tin kế toán. Hệ thống công nghệ thông tin hoạch định nguồn lực ERP là thuật ngữ được Gartner Group of

Stanford, CT, USA sử dụng từ những năm đầu của thập niên 1970s nhằm mô tả hệ thống phần mềm doanh nghiệp được hình thành và phát triển từ những hệ thống quản lý và kiểm soát kinh doanh giúp doanh nghiệp hoạch định và quản lý các nguồn lực bên trong và bên ngoài doanh nghiệp. Hệ thống thông tin kế toán không còn gói gọn trong một hay vài phòng ban mà là một sự chuyển dịch giữa tất cả các phòng ban trong doanh nghiệp và hiển nhiên thấy được lợi ích kế toán mang lại không còn chỉ thực hiện cho quản lý tài chính tại doanh nghiệp hay nghĩa vụ với cơ quan thuế mà nâng tầm giúp các nhà lãnh đạo có thể đưa ra quyết định tài chính, chiến lược phù hợp cho tương lai của doanh nghiệp, nâng cao hiệu quả hoạt động, đảm bảo khả năng sinh lời và phát triển của doanh nghiệp trong tương lai.

Do lợi ích mang lại từ việc phối hợp hệ thống thông tin chạy trên môi trường ERP, nhiều nghiên cứu và ứng dụng thành công trên thế giới và kể cả ở Việt Nam. Nhiều doanh nghiệp lớn trên địa bàn Thành phố Hồ Chí Minh đã sử dụng trong điều hành doanh nghiệp như Vinamilk, Trung Nguyên, Chin Su, Vietnam Airlines, v.v... Từ trải nghiệm thực tế giúp doanh nghiệp nhận ra những yếu tố không thể thiếu để vận hành sự phối hợp này là sự tham gia của nhân viên và kiến thức sử dụng công nghệ thông tin của họ. Hệ thống thông tin kế toán đã được giảng dạy tại nhiều trường Đại học tại Việt Nam tuy nhiên hệ thống thông tin kế toán chạy trên nền ERP dường như còn mới và chỉ mới được áp dụng tại một số trường đại học lớn tại Việt Nam như là: Đại học Kinh tế Tp.HCM, Đại học Kinh tế Đà Nẵng, Đại học Hoa sen, Đại học Mở Tp.HCM, v.v...

2.2. Phương pháp nghiên cứu

Để đạt được mục tiêu đặt ra ban đầu, nghiên cứu này sử dụng nhóm các phương pháp nghiên cứu định tính như khảo sát, thu thập dữ liệu sơ cấp, thống kê

mô tả về việc giảng dạy nội dung hệ thống thông tin kế toán trên nền ERP tại các trường đại học Việt Nam, đối tượng khảo sát là 20 giảng viên tham gia giảng dạy các học phần hệ thống thông tin kế toán tại 10 trường đại học ở Việt Nam; đồng thời tiến hành khảo sát để tìm hiểu, đánh giá tính hình ứng dụng hệ thống thông tin kế toán trong môi trường ERP tại các doanh nghiệp (66 doanh nghiệp trên địa bàn thành phố Hồ Chí Minh), so sánh tìm ra mối quan hệ tương quan giữa hai đối tượng trên để đề ra giải pháp giảng dạy hệ thống thông tin kế toán cho bậc đại học trên nền ERP một cách hiệu quả. Thời gian tiến hành khảo sát, thu thập và xử lý dữ liệu được thực hiện từ tháng 10/2021 đến tháng 12/2021.

3. Thực trạng công tác giảng dạy về hệ thống thông tin kế toán trên nền ERP tại các trường đại học

Theo xu hướng chung, vai trò của ERP trong quá trình quản lý và giảng dạy nên nhiều trường đại học ở Việt Nam đã bước đầu nghiên cứu và ứng dụng hệ thống này. Ứng dụng ERP trong các trường đại học là xu hướng tất yếu để xây dựng môi trường giáo dục hiện đại nhằm đáp ứng các yêu cầu đổi mới quản lý giáo dục và theo kịp với sự phát triển của xã hội. Trong khi đó, hiện nay có một số trường đại học như Đại học Nông nghiệp 1 – Hà Nội hay Đại học Kinh tế Đà Nẵng cũng đã ứng dụng hệ thống này nhưng vẫn còn nhiều hạn chế và bất cập cần được giải quyết.

Trong môi trường giáo dục đại học hiện đại, các trường đại học đang gặp rất nhiều thách thức trong việc làm sao để làm các sinh viên của họ được trang bị đầy đủ kiến thức về hệ thống thông tin kế toán, công nghệ thông tin và có thể vận hành dạng sản phẩm đặc biệt kết hợp giữa công nghệ thông tin với qui trình thông tin kế toán được chuẩn hoá.

Những năm gần đây, do nhu cầu từ thị trường lao động và để theo kịp xu hướng của thế giới, xu thế đổi mới chương trình và phương pháp giảng dạy và học tập theo ứng dụng công nghệ thông tin là tất yếu. Từ đó một bài toán đặt ra cho hầu hết các trường đại học là tìm ra mô hình hiệu quả, đổi mới chương trình và phương pháp giảng dạy và học tập theo xu hướng ứng dụng công nghệ thông tin, yêu cầu chuẩn hóa hệ thống thông tin kế toán và hội nhập với các trường đại học khác trên thế giới.

3.1. Những thuận lợi khi triển khai giảng dạy hệ thống thông tin kế toán trong môi trường ERP cho bậc Đại học

Ứng dụng CNTT trong lĩnh vực giáo dục nói chung và giáo dục đại học nói riêng được nhà nước khuyến khích và tạo nhiều cơ hội cho các trường đại học nâng cao hiệu quả trong công tác quản lý và đào tạo của nhà trường.

Môn học hệ thống thông tin kế toán đã được đưa vào môn học chính quy từ lâu nên sinh viên hoàn toàn có kiến thức nền tảng cơ bản. Các trường đại học đang đẩy mạnh ứng dụng CNTT vào công tác đào tạo như Giáo trình điện tử, thư viện điện tử, tài nguyên điện tử là cơ hội để triển khai ERP cho giáo dục.

3.2. Các khó khăn khi triển khai giảng dạy hệ thống thông tin kế toán trong môi trường ERP ở các trường Đại học

Trước tiên khó khăn lớn nhất vẫn là giáo trình giảng dạy và đội ngũ giảng viên am hiểu cả về cơ sở lý thuyết lẫn kinh nghiệm cả trên thực tế cho tích hợp hệ thống thông tin kế toán chạy trên nền ERP. Theo số liệu khảo sát của tác giả, chương trình đào tạo Ngành kế toán bậc đại học tại hầu hết các trường đại học đều có học phần Hệ thống thông tin kế toán, tuy nhiên nội dung chủ yếu được thiết kế đưa vào giảng dạy thường đề cập là hướng dẫn phần mềm kế toán excel (20/20 ý kiến đồng ý; chiếm tỷ lệ 100%); hệ thống cơ sở dữ liệu trong kế toán (20/20 ý kiến đồng ý, chiếm tỷ lệ 100%); hệ thống kiểm soát nội bộ và quy trình kiểm soát các chu trình kế toán căn bản thông qua sơ đồ dòng dữ liệu, lưu đồ chứng từ (20/20 ý kiến đồng ý, chiếm tỷ lệ 100%). Riêng nội dung hệ thống thông tin trong môi trường ERP thì chỉ được giới thiệu tổng quan, không đi vào nội dung, quy trình vận hành cụ thể ở hầu hết các trường, chỉ có một vài cơ sở đào tạo có học phần “Hệ thống hoạch định nguồn lực doanh nghiệp –ERP” đưa vào chương trình giảng dạy cho sinh viên khối kinh tế, trong đó có Ngành kế toán như trường đại học kinh tế Tp. HCM; trường đại học Mở Tp.HCM, .. (8/20 ý kiến đồng ý, chiếm tỷ lệ 40%).

Thứ hai, về phương tiện phục vụ giảng dạy: theo kết quả khảo sát của nhóm tác giả, đối với các trường có triển khai giảng dạy nội dung hệ thống thông tin kế toán trong môi trường ERP thì hầu hết gặp khó khăn về phần mềm mô phỏng để phục vụ giảng dạy, theo đó giảng viên hầu hết chỉ trình bày quy trình thực hiện mang tính lý thuyết mà không có sự hỗ trợ thực hành trên phần mềm (chỉ có 3/8 đơn vị có hỗ trợ phần mềm, chiếm 37,5% nhưng chỉ được thực hành với những chu trình kế toán cơ bản). Nguyên nhân chủ yếu là do nhà trường không thể đầu tư một phần mềm dựa trên ERP vì hạn chế về mặt kinh phí cũng như nhân sự vận hành; mặt khác nhà trường cũng khó kết nối với doanh nghiệp có sử dụng ERP để hỗ trợ trong thực hành do tính bảo mật thông tin cũng như chi phí đầu tư cho hệ thống tương đối lớn mà doanh nghiệp không thể chia sẻ với nhà trường.

4. Ứng dụng ERP tại các doanh nghiệp

Đối với các doanh nghiệp, theo số liệu khảo sát của nhóm tác giả, chỉ có một số doanh nghiệp có quy mô lớn và tiềm lực kinh tế dồi dào mới triển khai áp

dụng hệ thống thông tin kế toán trong môi trường ERP. Điều này cũng phù hợp vì vấn đề tài chính cũng là khó khăn lớn khi triển khai hệ thống ERP. Trên thực tế, kinh phí để đầu tư xây dựng hệ thống công nghệ thông tin ERP là hoàn toàn không nhỏ, có thể lên tới hàng trăm ngàn đô la. Mặt khác, các doanh nghiệp còn gặp khó khăn về mặt nhân sự, đặc biệt là các nhân viên kế toán, họ không đáp ứng được về mặt kiến thức và kỹ năng chuyên môn trong việc vận hành hệ thống ERP.

Bảng 1: Doanh nghiệp ứng dụng hệ thống ERP

DN ứng dụng hệ thống ERP	Kết quả	Số lượng	Tỷ lệ
DN nhỏ và vừa	Có	0	0
	Không	30	100
Cộng		30	100
DN lớn	Có	8	22.22
	Không	28	22.78
Cộng		36	100%
Tổng cộng		66	

Qua khảo sát thực tế một số doanh nghiệp lớn trên địa bàn Tp.HCM, kết quả cho thấy đại đa số đều là các công ty đa quốc gia hoặc những tập đoàn với qui mô lớn. Do các công ty này có nhu cầu cũng như khả năng vận hành hệ thống thông tin kế toán phục vụ cho việc ra quyết định quản trị nên việc họ đầu tư không ít kinh phí và sức lực nhằm đạt được hiệu quả tối ưu là một quy luật tất yếu. Hệ thống thông tin kế toán chạy trên nền ERP cũng được áp dụng tại nhiều loại hình doanh nghiệp từ doanh nghiệp sản xuất, doanh nghiệp dịch vụ cho đến doanh nghiệp thương mại, v.v... Cho dù là loại hình nào thì hệ thống thông tin kế toán vẫn bao gồm các hạng mục cơ bản như kế toán phải trả nhà cung cấp, phải thu khách hàng, kế toán tổng hợp, kế toán tài sản, kế toán kho, v.v..., để cuối cùng có thể đưa ra các báo cáo tài chính thông thường phục vụ cho bên ngoài sử dụng.

Khi đề cập về hệ thống thông tin kế toán chạy trên nền ERP, chúng ta lại vướng phải một khó khăn lớn hơn vì đây là một chu trình thu thập, xử lý, tích trữ các nghiệp vụ kinh tế phát sinh kết hợp với hệ thống công nghệ thông tin. Do đó, yêu cầu người vận hành phải có đủ trình độ, am hiểu về hệ thống thông tin kế toán lẫn phần mềm máy tính.

Hầu như các công ty trên thực tế vận hành hệ thống theo các trung tâm như trung tâm chi phí, trung tâm lợi nhuận và trung tâm đầu tư nhưng biến hoá rất đa dạng. Theo đó, ở mỗi một trung tâm, công tác hạch toán, luân chuyển và báo cáo số liệu đều được thực hiện trên nền ERP. Theo nghiên cứu của tác giả tại một số công ty sản xuất, hệ thống thông tin kế toán trên nền tảng ERP thường phân thành những phân hệ tương ứng với những module như:

Kế toán kho, kế toán sản xuất (BOM: Bill of Material): Các nghiệp vụ phát sinh bao gồm tính giá, theo dõi, quản lý vật tư hàng hoá trong kho...

Kế toán bán hàng và công nợ: Theo dõi một quy trình bao gồm quản lý đơn hàng, khách hàng, giám

giá, bán sỉ, bán lẻ...

Kế toán mua hàng và công nợ phải trả: Cho phép theo dõi và quản lý toàn bộ quy trình nghiệp vụ đặt mua hàng hoá, nguyên vật liệu, vật tư thiết bị phục vụ cho sản xuất kinh doanh từ khâu tính toán thiết lập kế hoạch đặt hàng, bảng đặt hàng dự kiến và các đơn đặt hàng với nhà cung cấp...

Kế toán tiền lương: Các nghiệp vụ về chấm công, tính lương cho từng nhân viên, quản lý tạm ứng theo kỳ đột xuất, theo dõi và tham gia các quá trình đóng và hưởng các loại hình bảo hiểm, nghĩa vụ đóng thuế thu nhập, quá trình tăng lương, thưởng.

Kế toán tổng hợp: Tất cả các phân hệ khác sẽ luân chuyển về module này nhằm mục đích tổng hợp chi phí, doanh thu chi tiết đa chiều, thiết lập được kế hoạch xoay vòng vốn hiệu quả cho doanh nghiệp. Phân tích đa chiều về hoạt động tài chính, cung cấp kịp thời và chính xác các thông tin về tình hình tài chính của doanh nghiệp. Phân hệ quản lý tiền, ngân sách hỗ trợ cho việc lập ngân sách, hợp nhất các báo cáo từ các đơn vị thành viên, các giao dịch nội bộ và giao dịch ngoại tệ. Tất cả các báo cáo tài chính đều theo tiêu chuẩn VAS và IAS.

5. Kết luận và hàm ý chính sách

Qua khảo sát thực trạng có thể thấy rằng hầu hết các cơ sở đào tạo chưa chú trọng việc triển khai giảng dạy chi tiết, đầy đủ nội dung hệ thống thông tin kế toán ở mức độ giới thiệu khái quát hoặc cao hơn nữa cũng chỉ dừng lại mức cơ bản. Đối với các doanh nghiệp thì nhu cầu nguồn lực để vận hành hệ thống thông tin kế toán trong môi trường ERP là rất lớn, tuy nhiên thị trường lao động chưa đáp ứng được nhu cầu này, đặc biệt là đối với cử nhân chuyên Ngành kế toán mới ra tốt nghiệp. Do vậy, việc triển khai đưa vào giảng dạy nội dung hệ thống thông tin kế toán trong môi trường ERP là cần thiết và mang tính cấp bách./.

Tài liệu tham khảo

Azhar Susanto (2013), Accounting Information Systems: Structure, Control, Risk, Development, Bandung, Lingga Jaya.

Nguyễn Thanh Tuấn (2014), Nghiên cứu xây dựng mô hình quản lý toàn diện trường đại học URP (University Resource Planning) ứng dụng trong các trường đại học ở Việt Nam - thử nghiệm tại Trường Đại học Kinh tế, Đại học Huế, Trường Đại học Kinh tế Quốc dân.

Vũ Ngọc Tiến (2004), ERP trong môi trường đại học, NXB ĐH Kinh tế quốc dân